

6. Корнилова Л. А. Структурно-функциональная классификация антитезы в англоязычной литературе и фольклоре / Л. А. Корнилова // Ученые записки Казанского государственного университета. – 2008. – № 150 (6). – С. 260–265.
7. Корнилова Л. А. Лексико-семантический анализ антитезы в сонетах В. Шекспира / Л. А. Корнилова // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – 2008. – № 1. – С. 104–108.
8. Кульчицкая Н. А. Использование антонимии в стилистических приёмах контраста / Н. А. Кульчицкая // Збірник Запорізького національного університету «Нова філологія». – 2006. – № 24. – С. 20–25.
9. Лексико-семантические группы русских глаголов : [учеб. слов.-справ.] / [под общ. ред. Т. В. Матвеевой]. – Свердловск : Изд-во Урал. ун-та, 1998. – 153 с.
10. Романова Н. Н. Стилистика и стили / Н. Н. Романова, А. В. Филиппов. – М. : Фланта, 2006. – 416 с.
11. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.
12. Хархан С. Мовні засоби формування ритму прози в листах Фукидідової «Історії Пелопоннеської війни» / С. Хархан // Іноземна філологія. – 2008. – № 120. – С. 175–185.

Зубченко Святослав. Двучленна антитеза в тексті «Історії» Геродота: особливості зовнішньої та внутрішньої структури. Антитеза як імманентна домінанта стилю грецького історика Геродота до сих пор не була достатньо освітленою в спеціальних лінгвістических дослідженнях. Ураховуючи встановившуся класифікацію антитез за кількістю елементів протиставлення на просту і складну, яка в свою чергу ділиться на дво-, три- і чотиричленну, в статті поставлено задачу дослідити один з її видів – двучленну антитезу. Відповідно до представлених завдань виконано класифікацію двучленної антитези за зовнішньої та внутрішньої структурами. Відносно зовнішньої структури, відмічено тенденцію до поєднання різних частин мови в межах однієї фігури, серед яких домінують поєднання іменників, дієслів і прикметників, а також фактичне відсутність двучленних антитез без посилюючих компонентів (протиставлюючих часток, союзів, артикля в дистрибутивній функції). Внутрішня організація характерна, в свою чергу, переважанням різнокорневих антонімів, яким значно поступають безморфемні та однокореневі. Крім того, констатовано ускладнення синтаксическої організації двучленної антитези в порівнянні з простою.

Ключевые слова: антитеза, антоним, контраст, внутрішня структура, зовнішня структура.

Zubchenko Sviatoslav. Two-member Antithesis in the Text of «Histories» by Herodotus: Peculiarities of Inner and Outer Structures. Antithesis, being an immanent dominant of the style of the Greek historian Herodotus, has not been extensively covered in the corresponding linguistic studies. Taking into account the existing subdivision of this language figure, according to the number of contrasted elements, into compound and simple, which in its turn is subdivided into two-, three- and four-member antithesis, the aim of the article has been determined to research one of its types, namely two-member antithesis. Correspondingly to the set aim, the classification of this compound antithesis type has been elaborated according to its inner and outer structures. As far as the outer structure is concerned, the tendency to combine various parts of speech with the predominance of noun, verb and adjective combinations within one antithesis has been noted as well as the actual absence of a two-member antithesis without intensifying components (adversative particles, conjunctions, articles in the distributive function) has been revealed. Simultaneously, the inner structure is characterized by the prevalence of antonyms with different roots that greatly outnumber morphemeless and one-root antonyms. Apart from that, the complication of the syntactic structure of the two-member antithesis in comparison with a simple one has been ascertained.

Key words: antithesis, antonym, contrast, outer structure, inner structure.

Стаття надійшла до редколегії
05.03.2013 р.

УДК – 81.133.1'37:82-3(44)“19”

Ганна Каратєєва

Текстовий концепт-константа ПОДОРОЖ: просторові параметри (на матеріалі творів Ле Клезіо)

У статті зроблено спробу розкрити та дослідити основні лінгвокогнітивні характеристики просторових параметрів розгортання текстового концепту-константа ПОДОРОЖ, який, як і будь-яке переміщення в реальності, передбачає просторове обрамлення. Проведений лексико-семантичний та лінгвокогнітивний аналіз просто-

рових локусів, крізь які постійно переміщується головний суб'єкт прози Ле Клезіо, дав нам змогу виявити та дослідити основні текстові компоненти мовного втілення просторових параметрів ле-клезіанської подорожі, виділити їх основні семантичні й концептуальні ознаки, простежити особливості розгортання текстового концепту-константи ПОДОРОЖ у межах виокремлених просторових зон, тобто локусів.

Ключові слова: текстовий концепт-константа, головний суб'єкт, локус, вербалізація, концептуальне навантаження.

Постановка наукової проблеми та її значення. Усе, із чим стикається читач у процесі прочитання будь-якого художнього твору, відбувається та організовується в деяких просторово-часових межах. Час і простір – основні категорії, що відображають форми існування матерії; вони були й залишаються предметом досліджень найрізноманітніших галузей знань. Особливого значення в художній літературі часово-просторовим зв'язкам почали надавати в ХХ столітті (раніше чільну позицію займали причинно-наслідкові зв'язки) [2, с. 29]. Концепт ПОДОРОЖ, який означає концепт-константу текстового надбання Ле Клезіо, як і будь-яке фізичне переміщення в реальній дійсності, обов'язково набуває певного просторово-часового оформлення у квазіреальності й тому саме дослідження просторового оформлення текстового концепту-константи – становить **мету** нашої роботи, що передбачає виявлення текстових компонентів вербалізації просторових параметрів ле-клезіанської подорожі та виділення їх основних семантичних й концептуальних характеристик. На нашу думку, дослідження відображення простору у творах ранньої та пізньої творчості Ле Клезіо, яка становить **матеріал** нашої статті, дасть змогу виокремити важливі специфічні компоненти текстового концепту-константи ПОДОРОЖ, які він віддзеркалює через вербалізовані репрезентації простору винятково в ле-клезіанській прозі. **Актуальність** статті визначається спрямованістю сучасної когнітивної поетики, по-перше, на різноаспектне дослідження вербалізації різнорідних концептів, що вплетені в тканину авторського вимислу, по-друге, на удосконалення методики лінгвокогнітивного аналізу художнього простору крізь призму дослідження концептуальних текстових одиниць. Отже, **об'єкт** нашого дослідження – вербалізовані текстові елементи, які відображають просторове маркування подорожі у прозі письменника, **предмет** – дослідження їх лінгвокогнітивного аспекту й концептуального навантаження в межах розгортання текстового концепту-константи ПОДОРОЖ у прозі Ле Клезіо.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Простір як один із найважливіших виявів реальності – ключовий компонент у створенні будь-якої картини світу [10, с. 252], зокрема такої, що формується в межах мандрівного художнього дискурсу. Існує тісний взаємозв'язок між поняттями «простір» та «подорож», оскільки мандрівник здійснює шлях, у процесі якого він перевіряє, пізнає та переживає певний простір. Саме процес переміщення передбачає осягнення та організацію простору [1, с. 35; 10, с. 254]; у своєю чергою, просторова множинність уможливує розгортання текстового концепту-константи ПОДОРОЖ [3].

У художньому тексті простір визначається жанром і пов'язаний із сюжетом, персонажами, суб'єктами мовлення. Мовними засобами вираження просторових відношень у тексті можуть виступати лексичні одиниці з просторовою семантикою, топоніми (у леклезіанській прозі належать до африканського, американо-індійського та євразійського континентів) та складні надфразові єдності, – описові дискурси [10, с. 148–149], предметна наповненість (фітоніми, зооніми, етноспецифічні реалії тощо) яких у прозі Ле Клезіо вирізняється певною екзотичністю.

Ми розглядаємо простір леклезіанських творів у плані земного, фізичного, географічного сюжетного локусу, який є результатом розумових та філософських зусиль автора, «експансією» внутрішнього світу та життєвого досвіду письменника [3]. Термін «локус» – головний у роботах Ю. Лотмана [5, с. 6–18]. За О. Є. Фроловою [8, с. 148–149], під локусом ми розуміємо точку в просторі або зону (множинність точок), крізь які відбувається географічна подорож головного суб'єкта (далі – ГС) та його супровідників. До глобальних сюжетних локусів леклезіанських текстів належать локуси УРБАНІСТИЧНА СФЕРА (МІСТО) та ПРИРОДНА СФЕРА. Якщо сюжетний локус УРБАНІСТИЧНА СФЕРА (МІСТО) – домінуючий у ранніх текстах Ле Клезіо, то сюжетний локус ПРИРОДНА СФЕРА – основний для пізніх творів автора.

Інструментом аналізу просторових відношень ми обираємо комплекс бінарних опозицій позитивний / негативний, верх / низ, південь / північ (захід / схід), відкритий / закритий, близький / далекий, свій / чужий, реальний / фантастичний, освоєний людиною / природною, дружній / ворожий [7, с. 161].

Локус УРБАНИСТИЧНА СФЕРА (МІСТО). Локус УРБАНИСТИЧНА СФЕРА має особливе вагоме значення в ранній прозі Ле Клезіо, у якій автор змальовує саме сучасне місто, про що свідчать лексеми на позначення світових сьогоденних реалій: *Super, Parking, Videostar, Chrysler, Honda* (Le Clézio, G, 225). Локус УРБАНИСТИЧНА СФЕРА (далі локус МІСТО) має такі характеристики: негативний, низ, північ (захід), чужий, реальний з елементами фантастики, неосвоєний людиною, ворожий, внутрішньо-відкритий / закритий, далекий / близький.

Продемонструємо висунуті нами особливості локусу МІСТО на фрагментах ілюстративного матеріалу. *Forêts, rivières, prairies, grottes, vallées : villes, maintenant, villes ! Poteaux verticaux, canaux couverts, esplanades, caves, rues. Chaque jour, quelque chose est arraché. Sur la terre, et au fond des entrailles. Assez souffrir ! Que la nature change son nom. Qu'elle porte au contraire un nom de rue, un numéro, le signe d'un bloc tout neuf. [...] qu'ils soient écrasés par les rouleaux compresseurs, qu'ils disparaissent broyés dans la gueule de la machine à concasser !* (ibid., 62). У цьому фрагменті яскраво висвітлено опозицію локусів ПРИРОДНА СФЕРА та МІСТО. Негативний та ворожий характер локусу МІСТО представлено за допомогою дієслів *arracher, écraser, broyer* – «виривати, розчавлювати, руйнувати» та лексем *machine à concasser, rouleaux compresseurs* – «машина для дроблення, компресорні валики», що несуть в собі сутнісну сему «деструкція» / «знищення». Окрім того, у наведеному прикладі локус МІСТО виступає як близький, доступний, локус ПРИРОДНА СФЕРА – далекий, недосяжний. Про негативний та ворожий характер локусу МІСТО в ранній прозі автора свідчить і його колірний код, ключами до якого є символіка двох домінуючих у леклезіанській ранній прозі кольорів – чорний та білий. У прозі Ле Клезіо феномен обох кольорів фіксує символіку *кінця, смерті, пекла, циклічності* [11, с. 125–128, с. 671–674; 4].

Фантастичний характер локусу МІСТО переважно представлений у ранній прозі Ле Клезіо, у якій часто стирається межа між реальністю та фантастикою: [...] *la ville creusait sans arrêt son cratère autour de la tête de la jeune fille. Les rues tournoyaient autour de l'armoire à glace, [...]* (ibid., 27). На наш погляд, цей фрагмент представляє трансформований простір, у якому немає каузатора висвітлених трансформацій [8, с. 159–163]. Показником трансформацій виступає явище персоніфікації міста (*la ville*) та одного з його компонентів – вулиць (*les rues*). У ранніх творах Ле Клезіо локус МІСТО та його конститuentи часто виступають як живі організми: [...] *la ville résonne; la ville parle; la ville se tord sur elle-même; la ville mange, boit, fornique, meurt* (Le Clézio, LF, 63). Наведене дієслівне перерахування імпліцитно зображує текстовий концепт ЖИТТЯ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ в різнобарвності його вад та пріоритетів. Окрім того, ми спостерігаємо розгортання концептуальної метафори МІСТО – ЦЕ ЖИВА ІСТОТА, де референтом виступає лексема *la ville*, корелятами – дії, що виражені дієсловами та притаманні живим істотам: «звучить, говорить, звивається, їсть, п'є, розпусничає, умирає». Факт ототожнення міста з живою самостійною істотою свідчить про його неосяжну для людини природу, внутрішню сутність. Будучи досяжним фізично для людини, виступаючи її простором-в'язницею, локус МІСТО – віддалений від неї в ракурсі розуміння, осягнення.

Локус ПРИРОДНА СФЕРА. Локус ПРИРОДНА СФЕРА має такі характеристики: позитивний, верх, південь (схід), свій / чужий, фантастичний, неосвоєний людиною, дружній / ворожий. Незважаючи на зазначену вище переважно позитивну забарвленість локусу ПРИРОДНА СФЕРА, відносин ГС та простору, у якому вони переміщуються, іноді набувають конфліктного характеру, оскільки простір, а особливо локус ПРИРОДНОЇ СФЕРИ, прагне до незалежності від людини, протидіючи їй [8, с. 164]. Для ілюстрації запропонованих положень звернемося безпосередньо до фактичного матеріалу й окремих виділених нами локусів.

МОРСЬКИЙ ЛОКУС трапляється майже в кожному тексті Ле Клезіо й представлений лексико-семантичною групою «вода», що вербалізована в текстах як через мовну універсалію *l'eau* – «вода», так і через її конкретизатори – *mer* («море»), *océan* («океан»), *lac* («озеро»), *rivière* («річка») *etc.* Зокреми увагу на одному з конкретизаторів зазначеної вище групи, а саме на лексемі *mer*. Лексема *mer*, виконуючи концептоформувальну функцію у багатьох творах письменника, – одна з ключових лексичних одиниць текстів автора. Описи моря в прозі автора сповнені антропоморфним смислом, у якому йому притаманні людські властивості: [...] *Je pense à elle (la mer) comme à une personne humaine, et dans l'obscurité, tous mes sens sont en éveil pour mieux l'entendre arriver, pour mieux la recevoir. [...] Je l'entends, elle bouge, elle respire* (Le Clézio, CO, 11). У результаті такої персоніфікації слово набуває інших значень, крім первісного, словникового [6, с. 55]. Окрім того, концептуалізована лексема *mer* існує в системі інших ключових знаків та концептів роману, з якими вона так чи інакше взаємодіє. *La pirogue file sur la haute mer. J'entends le bruit profond des vagues, le*

vent emplit mes oreilles. Je n'ai plus froid, ni peur. Le soleil brûle, fait étinceler les crêtes des vagues. Je ne vois rien d'autre, je ne pense à rien d'autre : la mer profonde, bleue, l'horizon qui bouge, le goût de la mer, le vent. C'est la première fois que je suis en bateau, et je n'ai jamais rien connu d'aussi beau. La pirogue traverse la passe, court le long des récifs, dans le tonnerre des vagues et le jaillissement des gerbes d'écume (ibid., 54). У цьому фрагменті-описі МОРСЬКОГО ЛОКУСУ концептуалізована лексема *mer* у поєднанні з іншими елементами локусу ПРИРОДНА СФЕРА представлена як така, що може мати колір, смак, звукове обрамлення та безпосередньо впливати на людину. У фрагменті можна побачити позитивні характеристики МОРСЬКОГО ЛОКУСУ. Отримання нового знання, позитивних емоцій – це завжди рух угору (*je n'ai jamais rien connu d'aussi beau*).

Виділення окремого локусу ПУСТЕЛІ в нашій роботі пов'язано з символічним значенням, варіативною образністю та концептуальним навантаженням поняття «désert» у леклезіанській прозі. На відміну від інших конститuentів локусу ПРИРОДНОЇ СФЕРИ зазначений локус у творах Ле Клезіо часто набуває негативних характеристик (концепти ЗЛО, СМЕРТЬ, АПОКАЛІПСИС). У романі «Etoile errante» концентраційний табір для палестинців Нур-Шам, де панує смерть, розміщений у пустелі. В оповіданнях Аамми Орїї у тому ж самому романі саме з вітром пустелі з'являються джини, що несуть зло: *Quand le vent du désert souffle, il y a un mauvais Djinn qui entre dans le corps des enfants et leur fait perdre la raison, les fait monter en haut des maisons comme s'ils étaient des oiseaux, ou les fait sauter au fond des puits comme s'ils étaient des crapauds* (Le Clézio, EE, 241), надаючи людині рис тварини: жаби, що плигає на днища колодязів, птаха, що здіймається над будинками.

ГІРСЬКИЙ ЛОКУС представлений у текстах письменника переміщеннями ГС та їх провідників гірським, пагорбкуватим простором та верховинами. До РІВНИННОГО ЛОКУСУ ми відносимо переміщення ГС подорожі більш-менш рівними просторами. Ці два локуси перебувають у тісній взаємодії та закономірно переплітаються один з одним у творах Ле Клезіо. У творах письменника РІВНИННО-ГІРСЬКИЙ ЛОКУС характеризується своєю варіабельністю та різноманітністю рис, яких він набуває залежно від змальованих у текстах ситуацій. Звернемося до фактичного матеріалу: *A l'horizon, les montagnes noires bougeaient, pareilles à des récifs couverts d'algues. J.H.H. essaya de ne pas les perdre de vue. Les pointes déchiquetées dérivèrent derrière la brume blanche, se dédoublèrent, apparaissaient, s'engloutissaient* (Le Clézio, LF, 96). Цей приклад становить опис ГІРСЬКОГО ЛОКУСУ та ЛОКУСУ ПУСТЕЛІ, у якому гори репрезентовані одночасно і як свої, дружні («М.Ч.О. намагався не втратити їх із виду»), і як чужі, ворожі, далекі, фантастичні елементи простору («рухалися, роздвоювалися, з'являлися, зникали»), що порівнюються з рифами, вкритими водоростями. Крім того, у наведеному прикладі гори, а точніше їхні верхівки, – певний орієнтир переміщення для ГС. Позиція ГІРСЬКОГО ЛОКУСУ як певного орієнтиру для ГС частотна в Ле Клезіо. З ГІРСЬКИМ ЛОКУСОМ у прозі Ле Клезіо пов'язані синонімічні поняття «захист» поняття «спасіння», «спокій», «притулок», «сховище» тощо.

Простір ДОЛИНИ / РІВНИНИ безпосередньо пов'язаний із ГІРСЬКИМ ЛОКУСОМ, оскільки останній виступає його частотним обрамленням: *Les collines, de chaque côté, sont des forteresses de basalte au-dessus de la vallée* (Le Clézio, CO, 202). Лексичні одиниці, що належать до цього простору, набувають концептуального навантаження через семантику предметів, які його заповнюють, та чотирьох природних стихій, що безпосередньо впливають на відображення та сприйняття будь-якого простору. Розглянемо декілька прикладів із пізньої прози, а саме роману «Chercheur d'or». У романі інтерес викликає зображення автором двох домінуючих просторів роману, що становлять ключові точки подорожі ГС: *la vallée de Boucan* (відправна точка подорожі, простір дитинства ГС, статичний простір його подальших розумових переміщень) та *la vallée de l'Anse aux Anglais* (географічна мета ГС подорожі). Долина Букан представляє свій простір для ГС. *Denis s'est remis en marche. Nous suivons la vallée étroite du Boucan, vers les montagnes. [...] Je ne suis plus dans mon domaine. Je suis sur une terre étrangère, la terre de Denis et des Noirs de l'autre côté, ceux de Chamarel, de Rivière Noire, des Cases Noyale. Au fur et à mesure que Denis s'éloigne du Boucan [...], il devient moins méfiant, il parle davantage, il semble plus libre. Il marche lentement maintenant, ses gestes sont plus faciles, même son visage s'éclaire, [...] il sourit* (ibid., 39). У фрагменті ГС переживає чужинність іншого простору: «я не у своїй зоні, я на чужій землі». Його супровідник, у своєю чергою, віддалившись від чужого простору для нього, починає себе відчувати більш вільно, що позначається не тільки фізично («він іде повільно, його жестикуляція стає вільнішою, обличчя сяє, він посміхається»), а й психологічно («він стає менш обачливим, занадто балакучим, здається більш вільним»). Простір долини Букан, як і будь-який свій простір, вирізняється заповненням дивовижними природними елементами, символічними та вагомими для ГС подорожі: *l'arbre chalta du bien et du mal, la vallée sombre de Mananava où vivent*

les deux pailles-en-queue, l'allée des étoiles etc. – «дерево добра та зла, темна долина Мананава, де живуть два фаєтони, алея зірок тощо». Якщо простір долини Букан – не тільки географічна точка, а й простір з яскраво вираженими символічними ознаками, до якого ГС повертається неодноразово розумово (концепт УТРАЧЕНИЙ РАЙ), то простір долини Англійської бухти є географічною місцевістю, що становить просторову мету ГС та на території якої, на думку ГС, сховані скарби невідомого корсара: *L'Anse aux Anglais s'ouvre largement sur la mer, [...] Il n'y a personne dans la vallée, pas une maison, pas une trace humaine. Seulement les pierres, le sable, le mince filet d'eau de la rivière, les touffes de la végétation désertique. [...] Ici, il n'y a pas d'oiseaux dans le ciel* (ibid., 191). Представлений опис долини Англійської бухти демонструє перше враження ГС Alexis. На відміну від долини Букан, цей простір безлюдний, з дещо обмеженою флорою та фауною, він чужий для ГС. Представлені простори є основними просторами пізнання персонажем себе, іншого, навколишньої дійсності, переоцінки цінностей. Дещо іншого значення набуває цей же локус у ранній поезії автора. Відбувається це через відмінні предметні наповненості текстів цього періоду та самої природи цього простору, що розгортається на рівні локусу МІСТО. *C'était ainsi : gigantesques blocs de ciment debout sur la terre, appuyant leurs milliers de tonnes, kilomètres de voies ferrées et de routes, [...]* (Le Clézio, G, 166). Природа ДОЛИНИ / РІВНИНИ міста різко відрізняється від того ж самого простору в природній сфері. Рівнина сучасного міста – це штучна рівнина асфальту, цегли, бетону, заліза тощо.

Висновки. Отже, просторові локуси текстового концепту константи ПОДОРОЖ займають вагому частину семантичної тканини текстів Ле Клезіо та характеризуються символічністю, багатоаспектністю, образністю та різноманітністю лексико-семантичних та концептуальних виявів. Проведений аналіз текстового матеріалу виявив, що представлені локуси мають опозиційний характер, тобто кожен із них – образ певного полюса: образ СВІТЛА, МИРУ, МІФУ, ЖИТТЯ, тобто ВІТАЛІЗМУ, в леклезіанських текстах виступає локус ПРИРОДНА СФЕРА; образом ТЕМРЯВИ, ВІЙНИ, СМЕРТІ та ЦИВІЛІЗАЦІЇ, або МЕХАНІЗМУ – локус УРБАНІСТИЧНА СФЕРА (МІСТО). Окрім того, було відмічено, що саме різноманітні описи сюжетних локусів надають переміщенню леклезіанських персонажів сакральної та концептуальної валоризації.

Перспективи подальшого дослідження. Проза Ле Клезіо як елемент мандрівної літератури – досить плідний та перспективний матеріал для подальших розвідок. Доцільним вважається порівняльне вивчення просторових параметрів розгортання текстового концепту-константи ПОДОРОЖ у межах леклезіанської прози та творчості інших французьких / зарубіжних письменників-мандрівників.

Література

1. Белякова А. А. Восприятие концепта ПУТЕШЕСТВИЕ в динамике его становления в англоязычной культуре : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Белякова Анна Александровна. – М., 2004. – 193 с.
2. Буцикіна Н. Е. Лінгвокогнітивний та комунікативний аспекти внутрішнього мовлення персонажів (на матеріалі художньої прози Ф. Моріака) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.05 / Буцикіна Надія Євгенівна. – К., 2004. – 256 с.
3. Замятин Д. Н. Феноменология географических образов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.ruthenia.ru/logos/kofr/2000/2000_06.htm/. Дата використання : 25.01.2007.
4. Кузьміна О. Б. Поетична семантика концептів БЛИЙ – ЧОРНИЙ (на матеріалі української лірики першої третини ХХ сторіччя) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / О. Б. Кузьміна. – Х., 2005. – 21 с.
5. Лотман Ю. М. Внутри мыслящих миров. Человек. Текст. Семиосфера. История / Юрий Михайлович Лотман – М. : Языки русской культуры, 1996. – XVI, 447 с.
6. Пасічник Г. П. Лексико-семантичні та структурні особливості тематично-описового дискурсу «природа» у творах англійських письменників XVIII – початку ХХ століття : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Пасічник Галина Петрівна. – Львів, 2005. – 224 с.
7. Топоров В. Н. Модель мира / В. Н. Топоров // Мифы народов мира. В 2 т. Т. 2. – М., 1992. – С. 161–164.
8. Фролова О. Е. Пространство повествовательного художественного текста // Лингвистика на рубеже эпох: Идеи и топосы : сб. статей / О. Е. Фролова. – М. : [б. и.], 2001. – С. 144–175.
9. Шанталіна Ю. А. Речевая объективация концепта ПРОСТРАНСТВО в поэзии Н. С. Гумилева / Ю. А. Шанталіна // Вестник СамГУ. – Самара, 2006. – № 10/2 (50). – С. 252–257.
10. Ющенко М. П. Концептуалізація простору у французькій мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.05 «Романські мови» / Ющенко М. П. – К., 2007. – 20 с.

Довідники

1. Dictionnaire des symboles / [sous la direction de J. Chevalier et A. Gheerbrant]. – P. : Robert Laffont, 1997. – 1060 p.

Джерела ілюстративного матеріалу

1. Le Clézio (LF) Le Clézio J.-M. G. Le livre des fuites. – P. : Gallimard, 2005. – 285 p.
2. Le Clézio (G) Le Clézio J.-M. G. La guerre – P. : Gallimard, 1994. – 289 p.
3. Le Clézio (CO) Le Clézio J.-M. G. Le chercheur d'or. – P. : Gallimard, 2005. – 375 p.
4. Le Clézio (EE) Le Clézio J.-M. G. Etoile errante. – P. : Gallimard, 1992. – 350 p.

Каратеева Анна. Текстовий концепт-константа ПУТЕШЕСТВИЕ: параметри простору (на матеріалі творів Ле Клезіо). В статті зроблена спроба розкрити та дослідити основні лінгвокогнітивні характеристики просторових параметрів розкривання текстового концепта-константи ПУТЕШЕСТВИЕ. Проведений лексико-семантичний та лінгвокогнітивний аналіз просторових локусів, якими подорожує головний суб'єкт прози Ле Клезіо дозволив позначити та дослідити основні текстові компоненти мовного втілення просторових параметрів ле-клезіанського подорожжя, визначити їх основні семантичні та концептуальні характеристики, прослідкувати особливості розкривання текстового концепта-константи ПУТЕШЕСТВИЕ в межах конкретних локусів. Виявлено, що в прозі Ле Клезіо головні суб'єкти зазвичай подорожують двома основними локусами, а саме локусом ПРИРОДНА СФЕРА та локусом УРБАНИСТИЧЕСКА СФЕРА. Локус УРБАНИСТИЧЕСКА СФЕРА в прозі автора, навіть при випадковому позитивному лексико-семантичному описанні, концептуалізується як негативна сутність (концепти ТЕМНОТА, ВОЙНА, ЗЛО ЦИВІЛІЗАЦІЇ, МЕХАНІЦИЗМ). Локус ПРИРОДНА СФЕРА традиційно втілюється в концептах, несучих позитивну конотацію (СВІТ, МИР, МИФ, ЖИТТЯ).

Ключові слова: текстовий концепт-константа, головний суб'єкт, вербалізація, концептуальне навантаження.

Karatyeyeva Hanna. Textual Concept-Constant JOURNEY: Parameters of Space (based on Le Clézio's Prose). The article is an attempt to discover and investigate the main linguo-cognitive features of spatial parameters of developing of the textual concept-constant JOURNEY. Lexico-semantic and linguo-cognitive analysis of spatial locuses used by the main subject of Le Clézio's prose for journeys was made. The results helped us to indicate and investigate the main textual components of linguistic objectification of Le Clézian journey, as well as to define their main conceptual and semantic characteristics, to observe specifics of the textual concept-constant JOURNEY's development within the framework of concrete locuses. It has been discovered that main subjects of Le Clézio's prose usually journey by two basic locuses: NATURAL ENVIRONMENT and URBAN ENVIRONMENT. It has been found that in the author's prose the locus URBAN ENVIRONMENTIS conceptualized as a negative entity (concepts DARKNESS, WAR, CIVILIZATION EVIL, MECHANICISM), even having an occasional positive lexico-semantic description. The locus NATURAL ENVIRONMENT traditionally is implemented in concepts which bring positive connotation (LIGHT, PEACE, MYTH, LIFE).

Key words: textual concept-constant, main subject, verbalization, conceptual load.

Стаття надійшла до редколегії
07.02.2013 р.

УДК 811.111'42

Вікторія Козлова

Стратегії і тактики мовленнєвого впливу в партнерському парентальному дискурсі

У статті досліджено особливості реалізації мовленнєвого впливу в ситуаціях партнерства в парентальному дискурсі. Мовленнєвий вплив у парентальному дискурсі проаналізовано в аспекті його цілеспрямованості й представлено раціонально-інформативним, морально-волітивним та морально-емоційним впливом. Реалізація раціонально-інформативного впливу забезпечується стратегією інформування завдяки тактиці інформативного наповнення і переконування. Морально-волітивний вплив здійснюється стратегією спонування, яка представлена тактиками коригування, інструктування, прохання та поради. Морально-емоційний вплив реалізується стратегією оцінювання шляхом тактики похвали, заохочення, заспокоєння та співчуття.

Ключові слова: мовленнєвий вплив, ситуація партнерства, парентальний дискурс, стратегія інформування, стратегія спонування, стратегія оцінювання, тактики.